

УДК 343.1:351.75:324

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.2>

АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ЗУПИНЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вакуленко Н.О.,
*здобувач вищої освіти 4 курсу
юридичного факультету,
член Наукового товариства студентів, аспірантів,
докторантів та молодих учених юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: 0009-0009-2369-837X
e-mail: vakulenkonzar@gmail.com*

Вакуленко Н.О. Аналіз інституту зупинення судового провадження в кримінальному судочинстві під час воєнного стану в Україні: окремі проблеми та перспективи.

Стаття присвячена дослідженню проблемного питання застосування норми кримінально-процесуального закону, що дає змогу суду зупинити судові провадження у зв'язку з призовом обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. Метою аналізу та пропонування шляхів вирішення цього питання є забезпечення справедливого балансу між завданнями України, які ставлять перед нею бойові дії, з однієї сторони, та необхідність проведення якісних правових реформ, з іншої. У статті проаналізовано наукову літературу та судову практику, в яких ще не сформувався єдиний підхід щодо тлумачення норм кримінально-процесуального закону, пов'язаних із зупиненням судового провадження. Висвітлено буквальний, системний, порівняльний та функціональний підхід до тлумачення даних норм, продемонстровано переважаючі підходи у судовій практиці та науковій літературі. Досліджено окремі аспекти зупинення і відкладення судового провадження, висвітлено їхню відмінність у правовій природі та наслідках, які вони спричиняють для судового провадження.

Проведено аналіз окремих складових норми про зупинення судового провадження, визначено, що саме слід розуміти під зупиненням, які документи можуть підтвердити проходження особою військової служби та які особи уповноважені їх надавати. Описано правові наслідки звільнення з військової служби, самовільного залишення військової частини або місця служби, добровільної здачі у полон у контексті здійснення судового провадження.

В межах даного дослідження звернено увагу на доповнення та виклад норми кримінально-процесуального закону у вигляді, що сприятиме реалізації засад, передбачених безпосередньо у кримінально-процесуальному законодавстві. Розглянуто перспективи внесення змін до ч. 1 ст. 335 КПК України, із зобов'язанням суддів з'ясовувати обставини щодо можливості чи неможливості обвинувачених брати участь у судовому засіданні, що дасть змогу розглядати справи швидше та ефективніше, правомірно вирішувати питання необхідності зупинення судового провадження в кримінальному судочинстві під час воєнного стану в Україні.

Ключові слова: кримінальне судочинство, воєнний стан, проблеми, зупинення судового провадження, перспективи.

Vakulenko N.O. Analysis of the institution of suspension of court proceedings in criminal proceedings during martial law in Ukraine: specific problems and prospects.

The article is devoted to the study of the problematic issue of the application of the norms of criminal procedure law, which makes it possible to suspend court proceedings in connection with the conscription of the accused for military service during mobilization, for a special period. The method of analysis and

proposing ways to resolve this issue is to ensure a fair balance between the tasks of Ukraine, which are left to it by military operations, on the one hand, and ensuring the implementation of high-quality legal reforms, etc. The article analyzes the scientific literature and judicial practice, in which a unified approach to the interpretation of the norms of criminal procedure law related to the suspension of court proceedings has not yet been formed. The literal, systemic, comparative and functional approach to the interpretation of these norms is highlighted, it is demonstrated which approaches prevail in judicial practice and scientific literature. Separate aspects of the suspension and postponement of court proceedings are investigated, their differences in legal nature and the consequences that they cause for court proceedings are highlighted.

The analysis of individual components of the norms on the suspension of judicial proceedings was carried out, it was determined what should be understood by suspension, what documents can confirm the passage of military service by a person and which persons are authorized to provide such documents. The legal consequences of dismissal from military service, unauthorized abandonment of a military unit or place of service, voluntary surrender to captivity in the context of judicial proceedings are described.

Within the framework of this study, attention is drawn to the addition and presentation of the norms of criminal procedural legislation in cases that contribute to the implementation of the principles provided for in criminal procedural legislation. The prospects for amending Part 1 of Article 335 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, with the obligations of judges to clarify the features of the possibility or impossibility of claimants to participate in a lawsuit, in order to be able to consider the case faster and more efficiently, to legitimately decide the issue of the need to suspend judicial proceedings in criminal proceedings during martial law in Ukraine, are considered.

Key words: criminal justice, martial law, problems, suspension of judicial proceedings, prospects.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію нашої держави спричинило безліч нових викликів, як для суспільства, так і правової системи України. Зокрема, через недосконалість правового регулювання у частині мобілізації, як підстави для зупинення судового провадження, існували перешкоди щодо можливості реалізувати право добровільно стати на захист держави особами, які були засудженими чи обвинуваченими. У зв'язку із початком бойових дій на території України від 24 лютого 2022 року, Указом Президента введений воєнний стан, неодноразово пролонгований. Відповідно, з'явилася необхідність здійснення мобілізації громадян для захисту нашої країни, що регламентується Законами України «Про оборону України» (№ 1932-ХІІ) і «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (№ 3543-ХІІ).

Для реалізації права на мобілізацію осіб, які піддаються кримінальному переслідуванню, видається очевидним те, що на деякий час судове провадження необхідно призупинити. Водночас, постає й питання, як можна вдосконалити кримінальне провадження, зважаючи на потреби держави у комплектації особового складу Збройних Сил України. Саме тому обрана тематика дослідження є важливою і актуальною в умовах сьогодення.

Стан опрацювання проблематики. Проблемні питання, пов'язані із функціонуванням інституту зупинення судового провадження в кримінальному судочинстві, на сучасному етапі є в центрі уваги науковців. Проблематику зупинення судового провадження щодо осіб, котрі піддаються кримінальному переслідуванню, з метою реалізації їхнього права на мобілізацію, вже активно досліджують такі вітчизняні науковці як О. Вознюк, М. Глотов, О. Марчук, Л. Широбокова, А. Підгородинська, Т. Сенік, Н. Харковенко, В. Волошина та інші [1, 3–6, 16–17]. Зважаючи на окреслені вище проблеми, необхідним є проведення аналізу доступних наукових досліджень та судової практики.

Мета дослідження – проаналізувати законодавчі норми інституту зупинення судового провадження в кримінальному судочинстві в умовах воєнного стану, висвітлити актуальні проблеми в кримінальному провадженні, пов'язані з нагальною потребою держави в комплектації особового складу Збройних Сил України, окреслити перспективи і запропонувати шляхи їх правового вирішення для реалізації права на мобілізацію осіб, які підлягають кримінальному переслідуванню.

Виклад основного матеріалу. Інститут зупинення судового провадження покликаний надати час для вирішення питань, які створюють перешкоди у здійсненні судового розгляду. Тож, для системного тлумачення змісту норми, що вказує на можливість зупинення судового провадження, необхідно звернути увагу на деякі інші норми кримінально-процесуального закону, а саме, ст. 2, яка вказує, що завданнями кримінального провадження, зокрема, є забезпечення швидко-

го, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу, та ст. 7, в якій зазначено, що розумність строків є однією із засад кримінального провадження. З реалізацією перелічених вище норм можуть виникати складнощі, адже невідомо скільки часу особа буде на військовій службі, роками залишаючись у статусі обвинуваченого.

До повномасштабного вторгнення РФ на територію України, у ч. 1 ст. 335 КПК України, було передбачено дві підстави зупинення судового провадження: у разі, якщо обвинувачений ухилився від явки до суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, що виключає його участь у судовому провадженні. У зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ на територію України, виникла потреба у зміні кримінально-процесуального законодавства, що і зробив законодавець. Нова підстава з'явилася у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» (№ 2201-IX) від 14.04. 2022 року, яким унесено зміни до КПК України та доповнено ч. 1 ст. 335 словами «... або був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період» [10].

Незважаючи на закріплення цієї норми в КПК України, виникають численні питання щодо її правозастосування. Для коректного тлумачення та правозастосування всієї норми, для початку необхідно зрозуміти значення її складових. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (3543-ХІІ), мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій [12].

Із буквального тлумачення норми ч. 1 ст. 335 КПК України випливає, що самого факту призову обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації на особливий період достатньо для того, щоб зупинити судове провадження. Однак, відповідно до п. 2.3. Постанови Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 р. у справі № 536/2475/14-к, з'ясовуючи суть норми КПК України під час розгляду кримінальної справи, необхідно використовувати всі можливі способи тлумачення правових норм в їхній сукупності та комплексному взаємозв'язку, оскільки наслідком ігнорування певних способів тлумачення норм, зокрема, функціонального, системного, порівняльного, може стати також превалювання формального підходу (форми) до розуміння над змістом (суттю) [7]. Відповідно до ухвали Київського апеляційного суду від 18 січня 2024 р. у справі № 11-кп/824/2099/2024, зупинення провадження по справі – це врегульована законом й оформлена ухвалою суду тимчасова перерва в провадженні у справі, викликана наявністю однієї з передбачених у законі обставин, що заважають здійснювати її розгляд [21].

Як зазначає М. Глотов, «таким чином, ідея законодавця, закладена в основу кримінального процесуального закону, полягає в створенні таких умов, за яких би, незважаючи на закріплення в ст. 335 КПК України можливості зупинення судового провадження, вказане не призводило, з одного боку, до тривалого перебування обвинуваченого в стані невизначеності щодо своєї долі, а з іншого, до безкарності – неможливості покарання особи у випадку доведення її винуватості у вчиненні злочину після спливу строків притягнення до кримінальної відповідальності» [4]. Отже, ч. 1 ст. 335 КПК України має застосовуватися, беручи до уваги не лише формальну відповідність фактичної ситуації особи, у зв'язку з якою ініціюється питання щодо прийняття відповідного рішення, словесній конструкції норми, в якій відображено зміст конкретної підстави для зупинення провадження, але й цілі, якої прагнув досягнути законодавець за наслідками доповнення норми відповідною підставою.

Судова практика демонструє, що більшість судів тлумачать норму буквально та не піддають системному аналізу. Відтак, у багатьох ухвалах суду, зокрема, у справі № 509/5858/23 від 06 серпня 2024 р. [25], справі № 938/320/21 від 06 серпня 2024 р. [23], справі № 676/3634/24 від 06 серпня 2024 р. [20], справі № 383/671/24 від 06 серпня 2024 р. [18], справі № 404/1127/24 від 06 серпня 2024 р. [22], справі № 387/619/19 від 06 серпня 2024 р. [24], приймалися рішення про зупинення судового провадження лише на тій підставі, що обвинувачений перебував на військовій службі. До прикладу, Апеляційна Палата ВАКС, у своїй ухвалі в справі № 991/5181/20 від 27 грудня 2022 р. зазначає, що призов обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період є безумовною та безальтернативною підставою для зупинення судового провадження [17].

Однак, існують випадки, що демонструють протилежне. Колегія суддів Стрийського міськрайонного суду Львівської області, у своїй ухвалі від 25.01.2023 р. у справі № 442/823/18, дійшла висновку, що положення ст. 335 КПК України у частині зупинення судового провадження у зв'язку із мобілізацією не є імперативним. На відміну від інших підстав для зупинення судового провадження, за зупинення у зв'язку із мобілізацією обвинуваченого, необхідно враховувати реальну можливість його участі у судових засіданнях, зокрема, виходячи із 1) роду військ, 2) завдань, які виконує відповідний військовій підрозділ, його дислокації, 3) посади обвинуваченого тощо. Адже, якщо положення ч. 1 ст. 335 КПК України сприймати як такі, що безальтернативно вимагають зупинення судового провадження у випадку призову за мобілізацією обвинуваченого, то можна дійти висновку, що законодавець не врахував засади кримінального провадження в процесі формулювання відповідних положень. Однак, ч. 3 ст. 7 КПК України вказує, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 цього Кодексу [26].

О. Марчук, Голова ККС ВС [5], влучно підкреслює, що «...дуже важливо знаходити баланс між притягненням до відповідальності, зважаючи на всі обставини справи, та пам'ятати, що захист інтересів нашої держави є найвищою метою. Під мобілізацією розуміється не тільки призов військовозобов'язаних на службу в регулярну армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану, а й приведення до активного стану, а також залучення, що забезпечує виконання важливого завдання та досягнення цілі, у цьому випадку – перемоги України. Не буде держави – не буде всього іншого».

О. Вознюк зазначає, що, «...зважаючи на постійну зміну оперативної обстановки, періодичну ротацію військовослужбовців, судам доцільно звертатися із відповідними запитами про надання інформації до військової частини, в якій проходить службу обвинувачений, як для вирішення питання про зупинення судового провадження, так і для подальшого контролю можливості його відновлення» [1].

На мою думку, норма, згідно з якою зупиняється судове провадження, не має бути імперативною, адже такий підхід суперечить основоположним принципам кримінально-процесуального закону. Зупинити провадження у справі, не з'ясувавши реальної можливості обвинуваченого бути присутнім під час судових засідань, означало б не дослідити повністю всі обставини та прийняти рішення, що шкодить завданням кримінального провадження і засаді розумності строків. Законодавець, у ст. 336 КПК України, передбачив одне з можливих вирішень цієї проблеми, а саме, здійснення судового провадження у режимі відеоконференції. Інститут дистанційного судового провадження покликаний, у першу чергу, вирішити питання про участь у судовому засіданні осіб, які не мають змоги перебувати фізично в приміщенні. Окрім цього, також існує інститут відкладення судового розгляду, який доцільно застосовувати у випадку, якщо обставина, через яку особа не може з'явитися в судове засідання має тимчасовий короткотривалий характер.

Доволі часто трапляються випадки неприбуття обвинуваченого у судове засідання у зв'язку з проходженням військової служби та неповідомлення суду про цю обставину. В такому разі, відповідно до ч. 1 ст. 323 КПК України, якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду. Як впливає з ухвали Вищого антикорупційного суду від 06.10.2022 р. у справі № 761/18645/16-к, без подання відповідного клопотання про зупинення, що підтверджуватиметься довідкою або витягом з наказу військової частини, суд, за власною ініціативою, не зупинятиме провадження. В такому випадку особа оголошується в розшук [19]. Тоді для чого ж законодавець передбачив саме зупинення

судового провадження, а не відкладення? Вся справа в тому, що відкладення розгляду справи – це перенесення судового засідання, із призначенням його на іншу дату. У ситуації, що склалася наразі в нашій державі, неможливо перебачити, коли закінчатимуться бойові дії та з'явиться можливість для демобілізації обвинувачених, що проходять військову службу за призовом. Відповідно, вони не можуть брати участь у судових засіданнях упродовж невизначеного часу, а це, у свою чергу, означає, що відкладення справи і призначення її на розгляд на чітко визначену дату, сподіваючись, що обвинувачений з'явиться, є неефективним. Принагідно необхідно відзначити, що Т. Сенік зазначає, що, хоча неявка до суду у зв'язку з воєнними діями, згідно з п. 3 ч. 1 ст. 138 КПК України, є поважною причиною неприбуття на виклик суду, критеріями поважності прибуття повинні бути: 1) оперативна обстановка на території розташування суду; 2) місце перебування обвинуваченого; 3) інтенсивність ведення бойових дій; 4) установа тимчасових окупаційних режимів на відповідних територіях; 5) функціонування транспортних комунікацій, наявність зв'язку, у тому числі й інтернету; 6) добросовісність виконання обвинуваченим своїх процесуальних обов'язків [16].

У ч. 1 ст. 335 КПК України вказано, що у разі, якщо обвинувачений був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до звільнення його з військової служби. Важливим аспектом у цьому контексті є питання про підтвердження того, що особа є звільненою з військової служби. Залежно від місця проходження військової служби, командир, начальник або інша відповідальна посадова особа повинні видати наказ про звільнення із військової служби. Відповідно до пункту 12.8 Наказу Міністра оборони України «Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України», документи на звільнення військовослужбовців направляються безпосередньо до посадових осіб, які мають право їх звільняти з військової служби. Наказ по особовому складу про звільнення цих військовослужбовців повинен бути виданий і доведений до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем взяття громадянина на військовий облік й до військової частини за місцем проходження військової служби в строки, що забезпечуватимуть вчасне здавання справ і посад, розрахування військовослужбовців, а також виконання строків звільнення, визначених Президентом України [11]. Для військовослужбовця, який самовільно залишив військову частину або місце служби, дезертирував із Збройних Сил України або добровільно здався в полон, військова служба призупиняється, відповідно до частини другої статті 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [9]. Відповідно до п. 144-3 Указу Президента України «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України», звільнення з посад військовослужбовців, військову службу яким призупинено, здійснюється командирами (начальниками) військових частин наказами по особовому складу [14]. Після цього суд видає ухвалу про скасування рішення про зупинення судового провадження, тобто, відновлює провадження і продовжує розгляд справи.

Зупинення судового провадження має наслідком припинення на невизначений час здійснення правосуддя щодо обвинуваченого. Однак, у цьому випадку, строки давності притягнення до відповідальності не зупиняються, адже, відповідно до ч. 2 ст. 49 КК, перебіг давності зупиняється, якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, ухилилася від досудового розслідування чи суду. Це створює можливість для обвинуваченого уникнути покарання, адже, наприклад, якщо від дня вчинення особою тяжкого злочину і до набрання вироком суду законної сили минуло десять років, така особа звільняється від кримінальної відповідальності. У той час, бойові дії на території України ведуться вже одинадцятий рік і невідомо коли завершаться. Однак, це не означає, що в обвинувачених не має бути можливості вступити до лав Збройних Сил України. Навпаки, необхідно пам'ятати, що на сьогодні захист нашої держави повинен бути в пріоритеті, адже верховенство права може бути забезпечене лише на територіях, вільних від окупантів. Водночас, норми КПК України мають сприяти встановленню справедливості у кожному конкретному випадку, не створюючи можливостей для уникнення відповідальності.

Постає питання про додержання засади розумних строків та вирішення питання про винуватість чи невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення. На цю проблематику звертали увагу і у Верховній Раді України. Так, 16 травня 2024 року народні депутати зареєстрували проект Закону № 11265 про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. З метою унеможливлення затягування строків кримінального провадження, запропоновано доповнити ч. 1 ст. 335 та викласти її у наступній редакції: «1. У разі, якщо обвинувачений ухилився від явки до

суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, або був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до його розшуку, видужання, завершення воєнного стану або звільнення з військової служби, і продовжує судове провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо декількох осіб, крім випадків, коли обвинувачений, призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, не заперечує проти продовження судового розгляду та/або має можливість брати участь у судових засіданнях» [10]. На мою думку, доцільним є викладення норми у такій редакції, адже це дасть змогу судам ефективно та швидко здійснювати розгляд справ. Якщо ж кожне провадження зупиняти лише через факт проходження служби за призовом обвинуваченого – у майбутньому, після завершення війни та демобілізації, суди будуть дуже завантажені подібними справами.

Висновки. Україна, у боротьбі за своє існування та право на незалежність, зазнає правових змін, і одним із основних завдань законодавця є забезпечення балансу між притягненням осіб до відповідальності за вчинення кримінального правопорушення та надання їм права стати на захист своєї держави за допомогою зупинення судового провадження, результатом якого мають бути справедливі й обґрунтовані судові рішення, які базуються на принципах КПК України.

На підставі аналізу судової практики, що демонструє буквальний підхід до тлумачення норм, встановлено, що значна частина судових ухвал про зупинення судового провадження базуються лише на факті призову обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, і є наслідком ігнорування суддями системного, функціонального та порівняльного підходів до тлумачення норм. Як результат таких рішень – ризик порушення завдань кримінального провадження, а саме забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування та судового розгляду, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення був притягнутий до відповідальності, в міру своєї вини, жодний невинуватий не був обвинувачений або засуджений, і жодна особа не піддавалася необґрунтованому процесуальному примусу.

Для вирішення цих проблем, необхідно внести зміни до ч. 1 ст. 335 КПК України, зобов'язавши суддів з'ясовувати обставини можливості або неможливості перебування обвинувачених на засіданнях суду, що гарантує ефективний та швидкий розгляд справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вознюк О.Л. Добросовісність використання мобілізації обвинуваченого як підстави зупинення судового провадження. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 квітня 2023 року, Київ, 2023. С. 40–42 (дата звернення: 10.08.2024).
2. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2011 р. 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 08.08.2024).
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 03.08.2024).
4. Глотов М. Мобілізація як підстава для зупинення судового провадження. 2022. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/mobilizatsiya-yak-pidstava-dlya-zupynennya-sudovogo-provazhennya/> (дата звернення: 03.08.2024).
5. Марчук О. Справедливість як вимір суттєвості порушень, тенденції судової практики та виклики перед кримінальною юстицією. 2024. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme-pres-centr/zmi/1555203/> (дата звернення: 15.08.2024).
6. Підгородинська А.В., Широбокова Л.О. Актуальні питання зупинення судового розгляду під час воєнного стану в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19 травня 2023 року, Одеса, 2023. С. 301–303 (дата звернення: 09.08.2024).
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 536/2475/14-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86365236> (дата звернення: 05.08.2024).
8. Постанова Верховного Суду від 21.11.2022 у справі № 463/11055/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533528> (дата звернення: 10.08.2024).

9. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 05.08.2024).
10. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 05.08.2024).
11. Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Наказ Міністра оборони від 10.04.2009 р., № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-09#Text> (дата звернення: 08.08.2024).
12. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р., № 3543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 05.08.2024).
13. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р., № 1932-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 05.08.2024).
14. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Указ Президента України від 10.12.2008 р., № 1153/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
15. Проект Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану від 16.05.2024 р., № 1126. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/442175> (дата звернення: 17.08.2024).
16. Сенік Т.Б. Відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні: дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2023. С. 87–89.
17. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 27.12.2022 р. у справі № 991/5181/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108129128> (дата звернення: 22.08.2024).
18. Ухвала Бобринецького районного суду Кіровоградської області від 06.08.2024 р. у справі № 383/671/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120823606> (дата звернення: 26.08.2024).
19. Ухвала Вищого Антикорупційного суду від 06.10.2022 у справі № 761/18645/16-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106644596> (дата звернення: 18.08.2024).
20. Ухвала Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 06.08.2024 р., у справі № 676/3634/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120822412> (дата звернення: 25.08.2024).
21. Ухвала Київського апеляційного суду від 18.01.2024 р. у справі № 761/27773/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116807216> (дата звернення: 27.08.2024).
22. Ухвала Кіровського районного суду м. Кропивницький від 06.08.2024 р., у справі № 404/1127/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120823711> (дата звернення: 25.08.2024).
23. Ухвала Косівського районного суду Івано-Франківської області від 06.08.2024 р. у справі № 938/320/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120823117> (дата звернення: 23.08.2024).
24. Ухвала Маловисківського районного суду Кіровоградської області від 06.08.2024 р. у справі № 387/619/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120823748> (дата звернення: 20.08.2024).
25. Ухвала Овідіопольського районного суду Одеської області від 06.08.2024 р. у справі № 509/5858/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120820104> (дата звернення: 23.08.2024).
26. Ухвала Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 25.01.2023 р. у справі № 442/823/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108598762> (дата звернення: 23.08.2024).